

PAMÁTKY.

Listy pro archaeologii a historii.

Organ archaeologického sboru musea král. Českého a spolku historického v Praze.

Redaktor:

Fr. J. Zoubek,

mimoř. člen královské české společnosti nauk.

Nové řady

rok 1871. 1872. 1873.

K tomuto dílu přispěli:

Kar. Adámek, Ant. Baum, Fr. Beneš, † Tom. Burian, B—ý, MDr. Edv. Čermák, Klim. Čermák, Max Dvořák, Fr. Dvorský, Dr. Jos. Emler, J. K. Hraše, Dr. Herm. Jireček, Dr. Jos. Kalousek, P. A. Knapp, Mart. Kolář, Alois Komínek, Jos. Kroupa, Fr. Levý, J. N. Lhota, † J. V. Michal, P. Karel Navrátil, P. Fr. Nechvíle, Jos. Orth, A. Pavany, J. Pažout, Bedř. Peška, P. Fr. Petera Rohoznický, Jos. Píč, Jan Pudíl, P. J. K. Rojek, Ant. Rybička, Aug. Sedláček, Seydler, Smolík, P. J. J. Solař, Vilib. Svoboda, A. Šembera, A. Šilhan, Jos. Vlast. Šířer, Jos. Štěpánek, P. V. T. K. Tieftrunk, V. V. Tomek, P. A. N. Vlasák, † J. E. Wocel, A. Dobr. Výšek, J. Zach, Fr. J. Zoubek.

V PRAZE 1874.

Nákladem archaeologického sboru Musea království Českého.

Na rychlejší vydávání spisů Žerotinových, k němuž jsme referatem o týchž spisech v Památkách byli vybidli, sešlo se u redakce týchž „Památek“ 32 zl., které v záložně Smíchovské jsou uloženy: Od redakce a přispívatelů do „Památek“ 10 zl., od pražského učitele, který po dlouhé zkušnosti se byl nenadál, že kdy učitelům v Praze služné zvýšeno bude, 20 zl., sbírkou v „Besedě učitelské v Praze“ 2 zl. Jiní ničím posud nepřispěli, ačkoliv nejedni s přáním redakci vysloveným byli souhlasili. I hojným kupováním spisů již vydaných mohlo by „Matici Moravské“ v Brně žádoucí rychlé vydávání spisů Žerotinových býti usnadněno, při čemž mimochodem dotýkáme, že by prospěšno bylo, aby spisy Žerotinovy, pro trvalou památku určené, tištěny byly na papíře trvalejším.

Podporování klasické archaeologie v Německu. V Římě v „palazzo Caffarelli“ jest ústav pro vzdělávání archaeologie klasického starověku. Posud dávala vláda pruská každého roku dvěma filologům po 600 tolarů, aby v ústavu tom v archaeologii klasické mohli býti vycvičeni. Nyní pak i Bavorsko jednu nadaci na studování v ústavu tom založilo, a směřuje se k tomu, aby i jiné země německé nastávající své učence penězi podporovaly, aby v svatém městě nad Tiberou byl ústav archaeologický pro celou novou říši německou. Tak arci mnoho ušlechtilého vědění ve prospěch vědy a umění snadno může býti obráceno. U nás teprve po smrti Vocelové poprvé zřízena byla stolice pro archaeologii klasického starověku, jak za nynějších poměrů jinak ani nebylo lze se nadíti, s vyučovacím jazykem německým. Za to byla domácí archaeologie ze siní vysokých škol pražských vyhoštěna, abychom nemohli říci, že něco domácího mezi námi se podporuje. Pro smutné upokojení toho ještě dotýkáme, že zanedbáním našich mužů stalo se, že pro archaeologické prozkoumání země České na sněmu žádné podpory nebylo vyžádáno.

V Řepích u Prahy dostali se dělníci, kopající základy pro nádraží, v hloubi 1° v písčité zemi na starožitné věci bronzové. Nikdo si toho nevšiml, při čem ležely, a dostal se z nich darováním Moravana p. Škrobala, stavebního asistenta, toliko bronzový keltik s úškek a pravidelným vráskováním do našeho musea.

Nejstarší zvon s nápisem v Bavorsku. V Ingensbachu u Hengersberka v Dolních Bavorsích jest zvon s nápisem: Anno MCXLIIII (1144) ab incarnatione Domini facta est campana. Pochází nejspíše zvon ten, mající podobu oulu, z dílny kláštera Dolního Altau. Po něm jest snad nejstarší nápisem znameňaný zvon v Bavorsku v Gilchingu nedaleko Brucku nad Amperou, pocházející z let 1164—1194 (jména evangelistů jsou na něm vylita obráceně). — Všimějmež si zvonů našich také trochu bedlivěji, abychom chronologického jich přehledu se dodělali.

Cech vyšivačský v Paříži. Nemůžeme se dosti nadiviti středověkému vyšívání, které bylo dospělo k neobyčejné dokonalosti řemeslné. Ženské kláštery bývaly zároveň dílnami umělého vyšívání. V 13. století bylo vyšívání již i uměním chocevním. L. 1292 záležel Pařížský cech vyšivačský z 82 vyšivaček (brodeuses) a 13 vyšivačů (brodeux). Učeník musil 8 let se učiti, a mistr neměl míti více nežli jednoho učeníka, aby jej lépe mohl vyučiti; teprve když učeník již se učil osmý rok a návodu mistra již mu málo bylo potřebí, mohl mistr do učení přijmouti hoča jiného. Vyšivači měli si mezi sebou vypomáhati a žádného cizího člověka k práci nepřipouštěti. Noční vyšívání bylo zakázáno.

Tvrziště Neumětelské a Skripelské. V „Pam.“ 1871, 64, čteme, že o tvrzišti Neumětelském žádných zpráv není. Tvrziště to leží pod Neumětely u panského rybníka, kde lid posud říká „na valech“, kde stopy valů zcela dobře se spatřují. A kde jest tvrziště Skripelské? Snad tam, kde jsou staré „šance“ u Skripel. Šance ty jsou v polích mezi Skripelí a Osovem, při polní cestě, vedoucí od Skripel k Chlumci. Jsou val čtverhranný, se tři stran oběhaný příkopem, který na straně severní toliko polovici valu objímá. Od rohu severozápadního táhla se hráz 30° dlouhá, která teprve roku 1870 rozvezena byla. Býval u té hráze rybník, dávno již v louku obrácený. Vchod býval nejspíše u prostřed strany západní, kde násep jest snížen a prohlouben. Rozměry a způsob náspu jsou všude na vlas stejny. Čtverhranná prostora takto oběhaná jest nyní pole, mající výměry 3397 □°. Lid „šance“ ty za ležení švédské pokládá, jiní tomu chtějí, že Žižka r. 1421 táhna proti Plzni tu se ohradil. Banner arci vypálil Hostomice, Osůvec, Chrástinu (nyní: Nový dvůr), Vižinu a Všeradice, které r. 1645 z části pusté byly; ale o švédském táboření u Skripel není nic povědomo. Pole s náspy patří

p. Šebkovi z čís. 12. v Skripel, ku kterémuž číslu ode dávna přisáno jest Náspy jsou z hlíny, z příkopů vykopané.

Dr. Ed. Čermák.

Vandalismus komisařů v Klementině Pražské. Několikrát zmíněno v „Památkách“ zrušování klášterů za doby Josefov a co s poklady jich se stalo. Tuto máš několik zpráv (dle rukopisu university Pražské XVI. H. 22) o řádní komise při zrušení jezovitské koleje Klementinské v Praze, pocházející od svědka souvěkého, jezovitům nikoli nepřiznivého, ač jinak neznámého.

Rukopis, dle něhož zprávy tyto podáváme, sepsán byl okolo r. 1780 pod titulem: „Beiträge zur Geschichte des böhm. Wandalismus neuerer Zeit. Die böhm. mährische Literatur und Kunst betreffend.“

V úvodu („Worte der Wahrheit“) dotýká spisovatel, že boříci obrazů roku 1440 méně škod na umění spáchali nežli v největším čase, při zrušování klášterů, státní úředníci dle svých instrukcí a svým nerozumem. Čtvrtý září 1773 přinesl prý Čechům smrt, a hodinka poslední nedoznívá ani podnes; neb posud se stává, že bývají ustanovováni lidé za znalce do oborů, kterým pranic nerozumějí (i r. 1872 tak se ještě děje. Red.).

Mezi jezovity byli proslaveni daleko za hranicemi země české: Stepling, Tesánek, Vydra, Tirsch orientalista, Disbach a Pušička. Jejich učenost nezachránila jich před zrušením řádu. Disbach stal se vychovatelem korunního prince Františka, ale byl odstraněn, proto že byl jezovita.

V 20 kolejích bylo 1130 jezovitů, v klementinské 570. Pozemků měli za 8,000,000 zl., Klementinou za 3,000,000, které prý se v zprávě administrace sevrkly na 110,000 zl. Každý jezovita dostal 120 zl. na oblek světského kněze, za to prodány jsou zásoby černého sukna a cajku nejlepšího: loket sukna za 36 kr., cajku za 20 kr., tak že několik let nádenníci v Praze černě oblečení chodili. Na výživu dostal každý kněz měsíčně 16 zl.

Až do 5. října, tedy 29 dní, mohl každý jezovita z knihovny knihy neb z archivu listiny si vzíti; „als sie etwa auf der Stuben schon haben oder sonst bedürfen.“ Co tu mohlo jenom za den pod pláštěm býti odneseno, vzdychá spisovatel. Jak byla asi vyplněna hvězdárna, matematické museum, knihovna, sbírky rukopisů (Manuscriptendepositorium), archivy bratrstev, domácí archiv spořádaný prý od vstoupení řádu do Čech tak vzorně, že sotva kdy více něco podobného v zemi bude lze nalézt!

Orientalik a řeckých rukopisů byla plná skříně. Veškery ty poklady jsou židům prodány, a od nich do Anglie zašantročeny.

První, co se ztratilo, byl katalog. Pobožný komisař dvorní svob. pán z Wasmuthu inventoval jen stříbro a obligace, přidání pomocníci antiquář Ferdinandi a Holauer nerozuměli věcem. „Musil by filosofické ty kumšty viděti, by mohl posouditi, jak chudásu státu bylo slouženo,“ praví spisovatel.

Velká fontana umělá v refektáři, z solnohradského mramoru zdělaná, prodána jest s rourami a kohoutky za 7 zl. 44 kr.; od zedění díry ve zdi, kde fontána stávala, zapláceno 28 zl. 15 kr.

Ubrusy a prádlo prodáváno bylo na váhu.

Cínové šálky a mísy ztratily se.

Obrazy na chodbách, dohromady 780, prodány byly i s rámeči za 166 zl.

Tiskové věci prodávali za makulaturu. Amsterodamský anti-quář koupil výtisky Rosova „Thesaurus linguae bohem.“ za makulaturu, a draze je potom prodával.

Klasiky nejlepších a nejvzácnějších vydání, které se v profesním domě nalezaly, podpalováno a topeno po dvě léta.

Pelcl zachránil Nosticovu biblii Luterovu.

Císaře Otty II. list svatební, rukopis přeskvostný, roztrhal knihař Izák; Bartsch zachránil z něho několik miniatur.

Řezané desky tiskové „artis moriendi“ z roku 1428 nalezaly se ještě r. 1776 v rukou kanovníka Zikana. Cicero z roku 1465 prodán byl za 1 zl.; křtěný žid Žebrák koupil Skretáv obraz sv. Martina za 30 zl. a prodal jej za 700 zl.

Židovka Dobruška (synové její dali se pokřtiti na jméno Schönfeld, jeden z nich oběšen v Paříži co lotr) vymohla si výsadu na kupování skvostů, církevního náčiní zlatého a stříbrného, totiž nikdo nic, mimo Dobrušku, nemohl koupiti — a co prodáno pod rukou, kolik peněz do ciziny zaneseno!

Architekt profesor Herget, též znalec a odhádec, usiloval o rozbourání kaple Betlemské a Božího těla, a zničil obě ty předražené památky. Spisovatel nařká, že náhrobní desky vandalsky byly zničeny. Kameník Knappe upravil z náhrobních kamenů dlaždičky. 100 náhrobních kamenů kázal Herget do svého domu přenést, chtěl si jimi obroubiti basénu, ale byl mezitím na věčnost povolán; posléze přeměněny byly ty náhrobní desky v schody u sklepa a v pod-